

GATUPROGRAM FÖR MARIEHAMN

2014-01-23

En investering för framtiden

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

	Syfte och mål	1
	Begrepp	2
1.	Introduktion	3
2.	Avgränsning	4
3.	Torggatan	6
3.1	Torggatan - analys	7
3.2	Torggatan - förslag	9
4.	Torget	13
4.1	Torget - analys	14
4.2	Torget - förslag	15
5.	Nygatan	19
5.1	Nygatan - analys	20
5.2	Nygatan - förslag	21
6.	Bussplan	24
6.1	Bussplan - analys	25
6.2	Bussplan - förslag	26
7.	Skyltning	29
7.1	Skyltning - affärsskytning	30
7.2	Skyltning - gatupratere	32
7.3	Skyltning - gatuskytning	33
8.	Kiosker	34
8.1	Kiosker - analys	35
8.2	Kiosker - förslag	36
9.	Uteserveringar	37
9.1	Uteserveringar - analys	38
9.2	Uteserveringar - förslag	39
10.	Belysning	41
10.1	Belysning - analys	42
10.2	Belysning - förslag	43
11.	Tillgänglighet	45
11.1	Tillgänglighet - analys	46
11.2	Tillgänglighet - förslag	47
12.	Kostnadsuppskattning	53
13.	Det fortsatta arbetet	57

SYFTE OCH MÅL

“Stadscentrum avgör upplevelsen av staden”^[1]

Handlingsprogrammet 2012 för ett livskraftigt centrum för Mariehamn föreslog att staden i samråd med fastighetsägare gör en allmän översyn av möblering, belysning, vegetation, skyltning och annat som gör gaturummen trivsamma. För ändamålet tillsattes en gatugrupp med representanter från staden, fastighetsägare och näringsidkare med syftet att komma fram med konkreta genomförbara förslag som skapar en tydlig kvalitetshöjning av de mest centrala uterummen i staden.

Gruppen samlades tolv gånger under 2013 och med hjälp av Studio Ö gestaltades fyra fokusområden i stadens absoluta centrum. Dessa fyra utgör tydliga projekt som kan genomföras i fyra olika etapper som ett samprojekt mellan City Mariehamn, fastighetsägare och staden. Detta är ett nytt arbetssätt som kräver ett nytt sätt att tänka och en stark gemensam vilja.

Den senaste centrumuppgraderingen skedde efter en sammanstrålning av staden, köpmän och fastighetsägare 1994 och resulterade bland annat i gågatans och torgets ombyggnad till deras nuvarande utformning. Gatugruppen anser att det nu är dags att återigen rikta fokus på stadskärnan och den än mer uttalade efterfrågan om en mötesplats med trivsel och inbjudande atmosfär.

^[1] Citat av Björn Bergman, VD Svenska Stads kärnor.

Mariehamn 11.12.2013

Sirkka Wegelius

stadsarkitekt, ordförande

Ewa Danielsson

Ålands Näringsliv, sekreterare

Tina Biskop

repr. för fastighetsägare

Pia Karlsson

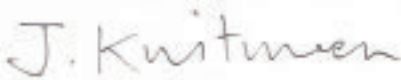
repr. för näringsidkare

Håkan Lindén

repr. för infrastrukturförvaltningen

Terese Flöjt

repr. för stadskansliet

Judy Kuitunen

repr. för näringsidkare

Anna Hjerling o. Daniel Andersson
Studio Ö

BEGREPP

Stadsliv: Stadsliv innefattar här människors aktiviteter och rörelse i stadens rum och platser.

Stadsrum: Stadsrum är här avgränsad till den offentliga fysiska miljön i staden.

Stadsmiljö: Stadsmiljö används här för att beskriva hela miljön, samspelet mellan stadsliv och stadsrum.

Gaturum: Gaturum definieras här som utrymmet mellan byggnader.

Mötesplatser: Med mötesplats menar vi här träffpunkter och offentliga platser av social betydelse.

Urban möbel: Med urban möbel menar vi här det möblemang som föreslås till Torggatan.

Stråk: En långsträckt gata eller passage, kan ibland bestå av flera gator i följd.

Tillgänglighet: Tillgänglighet är ett begrepp som här används för att beskriva hur väl en verksamhet, plats eller lokal fungerar för människor med funktionsnedsättning.

Trygghet: Trygghet används här för att beskriva människors upplevda känsla av trygghet och säkerhet i stadsmiljön, i synnerhet kvällstid.

Aktivera en fasad: Med begreppet aktivera en fasad menar vi här att öppna upp en sluten fasad med hjälp av utåtriktade verksamheter som exempelvis restauranger och handel i gatuplan.

Piktogram: Piktogram är ett bildtecken, som ofta används på kartor för att med en bild beskriva en plats eller byggnad.

1. INTRODUKTION

Ordet "stad" betyder ursprungligen "plats" eller "ställe". Städerna skapades för att människor skulle ha en plats där de kunde mötas, utbyta tjänster, varor och erfarenheter. Visserligen karaktäriseras en stad av dess byggda miljö, men stadens egentliga värde och syfte är dess invånare och dess besökare. Det är mellan stadens byggnader som staden formas. Det är på stadens gator, gränder, innergårdar och torg som det skapas möjligheter till dessa möten.

Mariehamn är en relativt ung stad, men de stora esplanaderna och den ursprungliga rutnätsstaden vittnar om med vilka höga ambitioner och visioner som staden anlades. Som så många moderna stadskärnor utsätts nu även Mariehamn för konkurrensen av ett köpcentrum utanför staden. Samtidigt är trycket på Mariehamn stort. Inflyttningen är relativt stor och det byggs nya bostadsområden utanför centrum för att husera fler invånare. Detta ökar trycket på stadskärnan, som förväntas hålla jämna steg med utvecklingen.

Syftet med Gatugruppens analys och förslag har varit att förstå gaturummet i centrala Mariehamn. Gruppen har tittat på hur man som invånare eller besökare uppfattar och nyttjar detta område. Hur

man orienterar och rör sig i centrum både dagtid och när det är mörkt. Att kunna urskilja fördelar och brister och på så sätt bilda sig en uppfattning om potentialen. Dessa har i sin tur legat som grund till förslagen som presenteras i detta dokument. Arbetet har legat på en konkret nivå och vi har strävat efter ett genomförbart och ekonomiskt realistiskt resultat utan att ge avkall på ambitionsnivån. Genom materialval har vi knutit an till stadens råd och riktlinjer vad gäller en maritim framtoning.

Baserat på de 12 möten och diskussioner Gatugruppen har haft under 2013, har Studio Ö tagit fram en rad förslag på hur man kan optimera potentialen som finns i Mariehamns centrum. Hur man kan skapa mervärden och göra det trivsamt för alla.

Gatugruppens arbete är en del av det treåriga projektet Ett livskraftigt centrum, som finansieras av ERUF och Mariehamns stad. Deltagarna i Gatugruppen har inte haft något arvode för sina möten medan det konkreta arbetet med att ta fram förslag har bekostats av projektet Ett livskraftigt centrum.

Mer info om projektet i sin helhet finns på: www.centrum.ax

2. AVGRÄNSNING

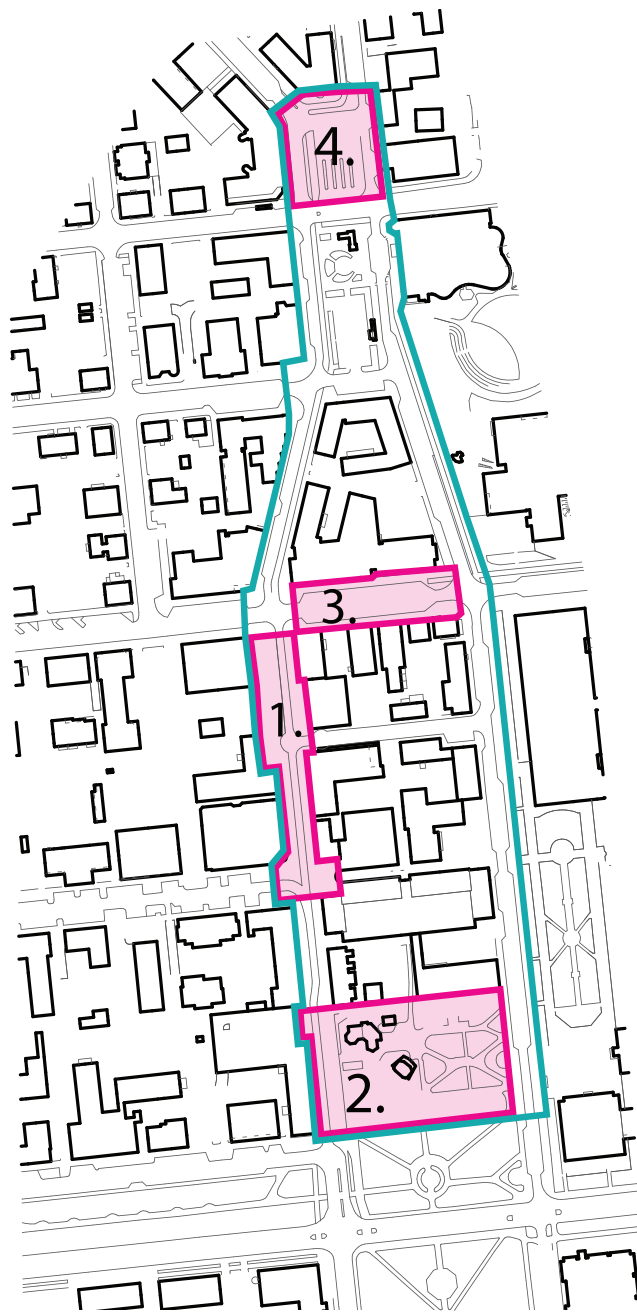

Ortofoto över centrala Marihamn.

Området som Gatugruppen har undersökt är avgränsat till "Marihamns absoluta kommersiella centrum" (se bild). Detta sträcker sig längs Torggatan från Norra Esplanadgatan och torget i söder till bussplan i norr. Området inkluderar även Ekonomiegatan och Nygatan ner till korsningen med Strandgatan.

En tillämpning för Norragatan, som är på väg att bli en utpräglad shoppinggata, kan förslagsvis utarbetas som en fortsättning på arbetet.

2. AVGRÄNSNING

Grundkarta över centrala Mariehamn.

FOKUSOMRÅDEN:

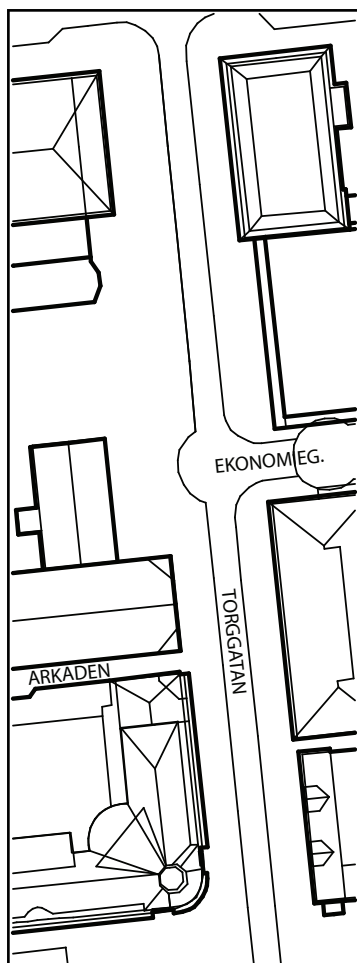
1. Torggatan
2. Torget
3. Nygatan
4. Bussplan

3. TORGGATAN

Byggnaderna längs Torggatan varierar mycket i storlek och karaktär. Däremellan finns stora glapp, som löser upp gaturummet ytterligare.

3.1 TORGGATAN - ANALYS

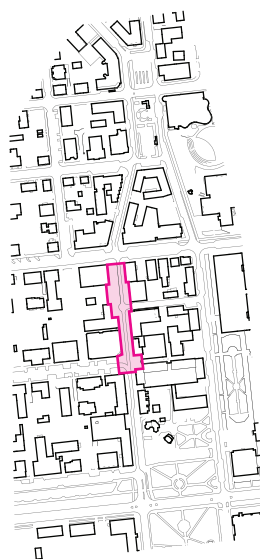

Grundkarta Torggatan.

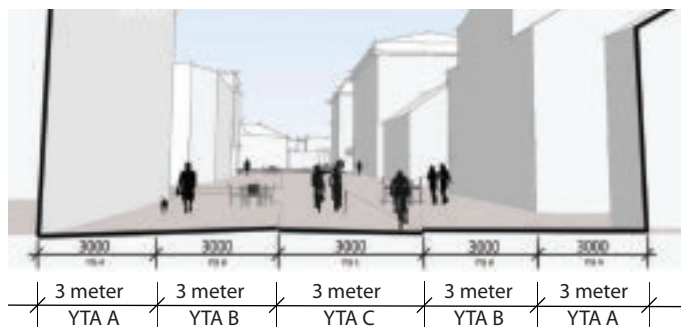
När Gatugruppen tittade på Torggatan kunde man snabbt konstatera att gaturummet innehåller mycket information. Denna är svår att ta till sig, eftersom allt tävlar om uppmärksamheten. Detta bidrar till en otydlighet i stadsrummet där gatan upplevs som en "hinderbana" och informationen som rörig.

Det är svårt att uppfatta en struktur på Torggatan och för en besökare är det inte tydligt var man skall gå. Det subtila mönstret i gatan med granit i mitten och betongsten längs fasaderna uppfattas inte som det var tänkt utan flyter ihop och bidrar till svårigheten att orientera sig i gaturummet.

Byggnaderna längs Torggatan varierar mycket i storlek och karaktär. Däremellan finns stora glapp, som löser upp gaturummet ytterligare.

Orienteringskarta.

Gaturummets indelning på Torggatan av Stadsarkitektkansliet, Mariehamn.

Yta A+C är reserverad för gående och cyklister. Yta C är den huvudsakliga gågatan och dessutom servicegata för Torggatans butiker. Längs fasaden i yta A, får gatupratare placeras.

Yta B är reserverad för möblering i form av uteserveringar, bänkar, planteringar och dylikt.

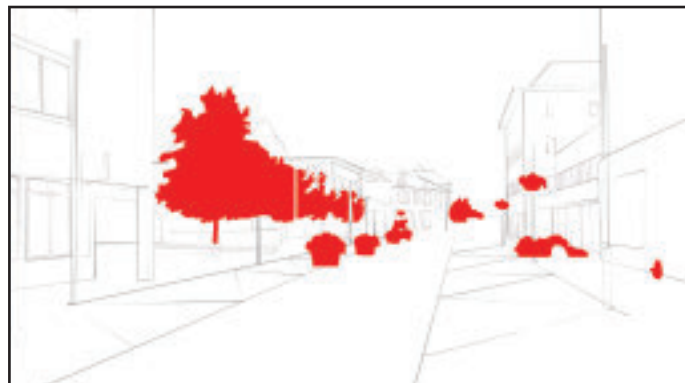
För mer information se:

Mariehamns stads råd och riktlinjer för uteserveringar
www.mariehamn.ax/naringsliv/

3.1 TORGGATAN - ANALYS

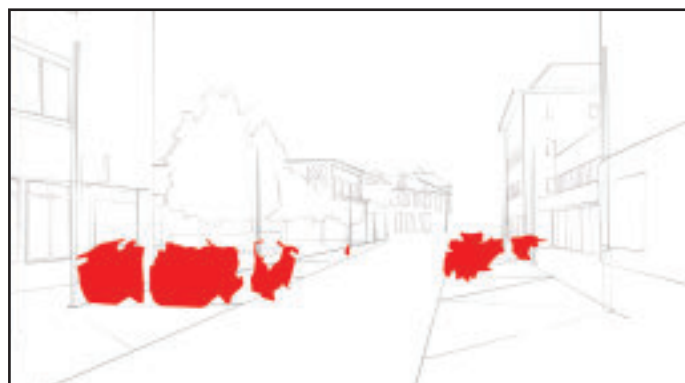
Gågatan med möblering.

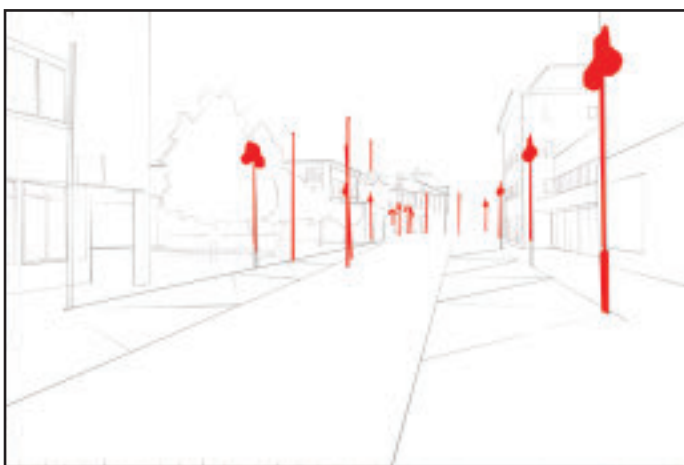
Vegetation.

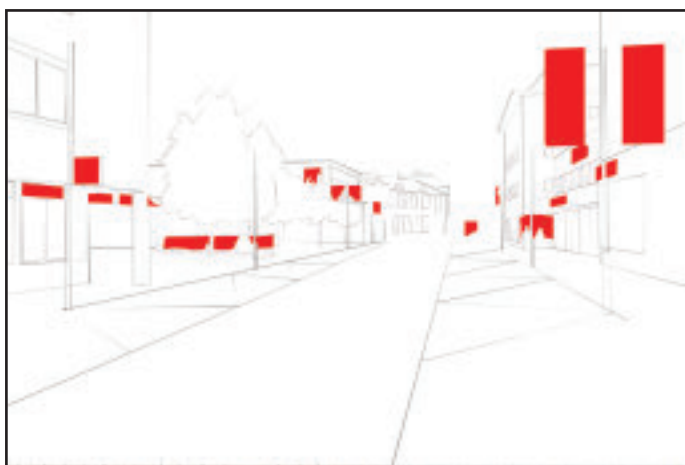
Bänkar och sittplatser.

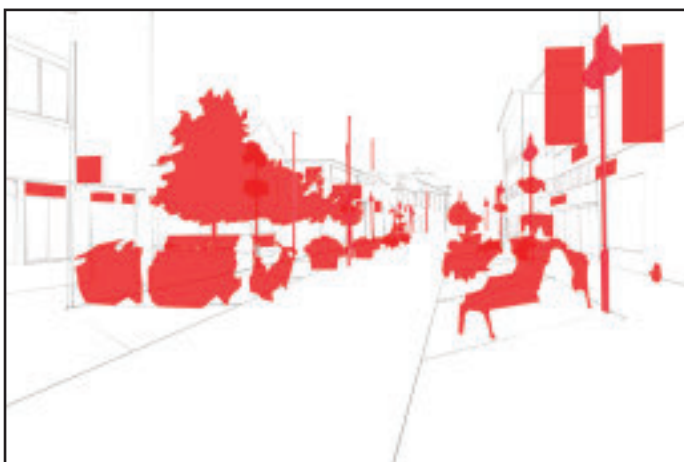
Cykelställ.

Flaggstänger och lyktstolpar.

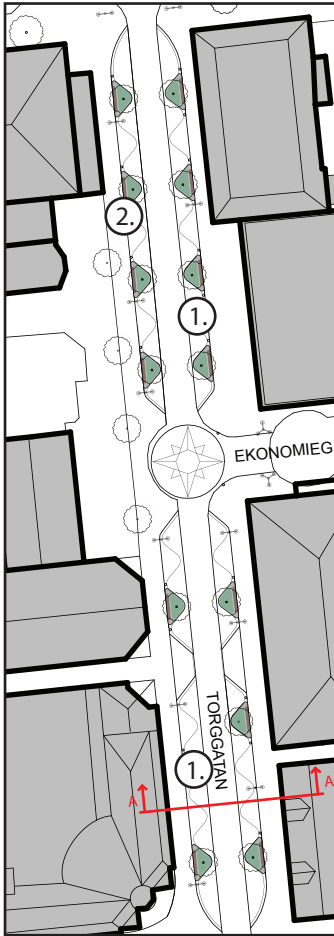

Reklam och annonsering.

Allt samma bild.

3.2 TORGGATAN - FÖRSLAG

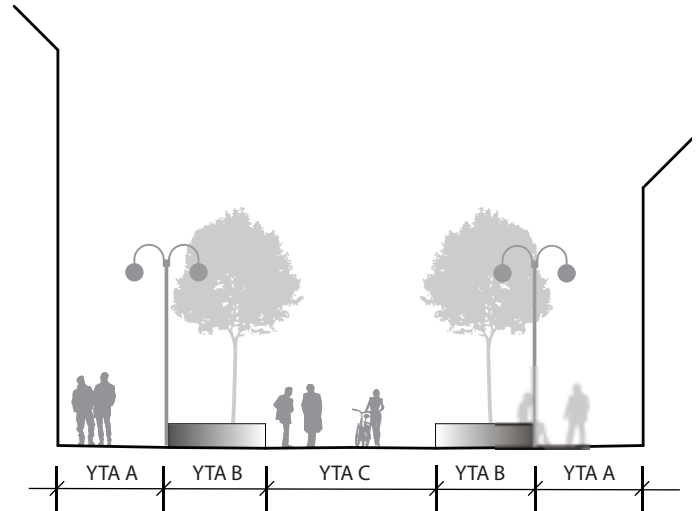
Situationsplan med förslag.

Förslag:

1. Röd marksten målas och lyktstolpar roteras mot gatans riktning.

2. Nya urbana möbler med nya träd.

Snitt A-A, se separat bild.

Snitt A-A genom Torggatan.

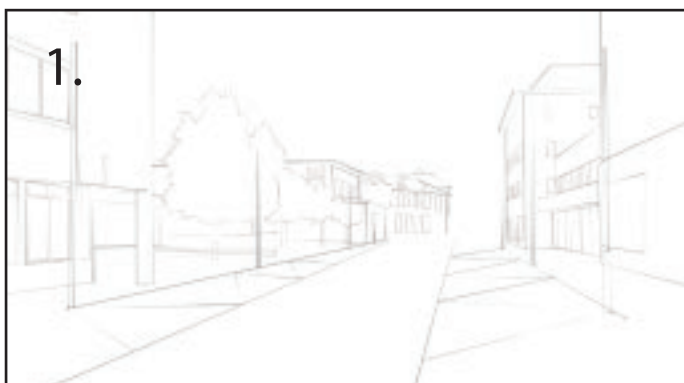
Förslaget för Torggatan handlar om att förtydliga gaturummet. Som första åtgärd föreslår vi att man målar den svagt rödaktiga betongstenen mellan det befintliga vågmönstret i granit (se bild på nästa sida). Att måla betongsten är beprövat och har visat goda resultat där det har använts. Betongstenen målas i en mörkare röd ton som harmonierar med, men skiljer sig från graniten. På så vis framträder det böljande vågmönstret i granit. Vågmönstret ligger som grund för möbleringen av Torggatan och det är viktigt att det framträder för att förstå helheten.

Steg två i rehabiliteringen av Torggatan är att vrida de befintliga lyktstolparna så att de är tvärställda mot gatan (se bild på nästa sida). På så vis syns de i perspektivet när man ser längs gatan och belyser bättre de ställen där man vistas.

Cykelställningarna avlägsnas från gågatan och kan förslagsvis koncentreras kring uppsamlingsställen vid Nygatan och Norragatan.

3.2 TORGGATAN - FÖRSLAG

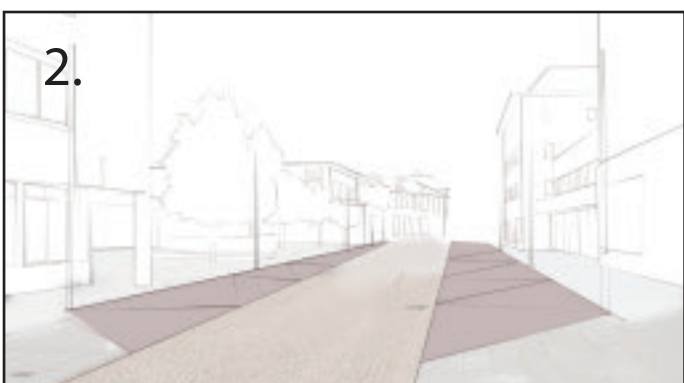
ÅTGÄRDSSTEG:

Torggatan tömd på alla objekt.

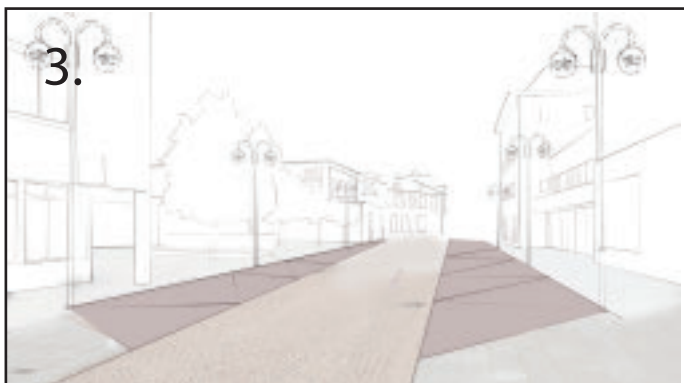
Torggatan med möblering.

Förstärk den röda gatustensytan genom att måla den för att få en tydligare indelning.

Målning av gatsten är vanligt för att återfå färgen då den vattnats ur. Bild: F Wästsvenska Takmåleri AB.

Rotera lyktstolparna mot gatans riktning.

Plantera träd längs gatan.

Referens: Hornsgatan i Stockholm. Bild: Stockholms stadsbyggnadskontor

3.2 TORGGATAN - FÖRSLAG

Skiss från sidan.

Följande förslag är en "urban möbel" som ytterligare framhäver vågmönstret med dess specifika form. Denna möjliggör trädplantering längs Torggatan (se bild 4 på föregående sida). Träden förtydligar stadsrummet och stråken. De delar in gatan i zoner, där det är tydligt var man skall röra sig och var man har skyltning samt uteserveringar. De låga och blommande träden bildar en allé som knyter ihop Torggatan.

Istället för att lägga märke till de skiftande fasaderna dras nu uppmärksamheten till de rytmiskt återkommande möblerna och träden, som ger en känsla av homogenitet och kontinuitet.

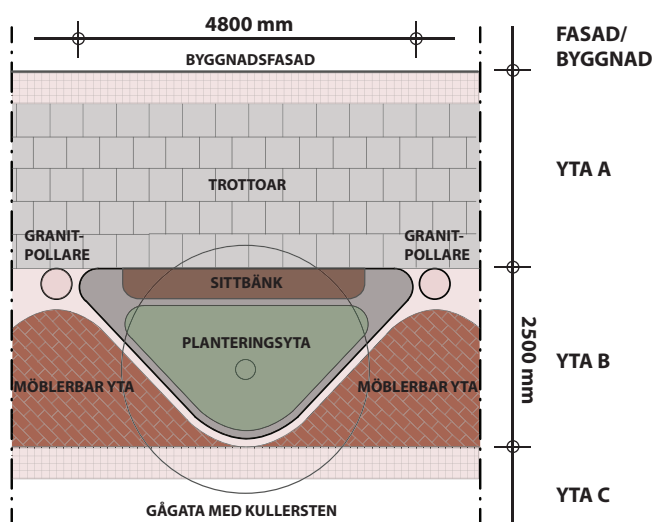
Möblerna inbjuder till att man vill uppehålla sig längs gatan genom integrerade sittbänkar under trädkronorna. Träden förändras med årstiderna och bildar ett karakteristiskt inslag i stadsbilden. På kvällen kan de belysas och vid julen kan de integreras i stadens julbelysning.

Möblernas kanter av cortenstål är vackert mot den befintliga graniten och kontrasterar tilltalande mot grönskan. Materialet är hållbart och tåligt och har använts tidigare i centrum i form av skyltar.

Tillsammans skapar dessa åtgärder en identitet åt området.

Skiss mot mitten av gågatan.

Planskiss på urban möbel.

Madrid, Alonso Martinez. Bild: E-Architect.

3.2 TORGGATAN - FÖRSLAG

Torggatan före.

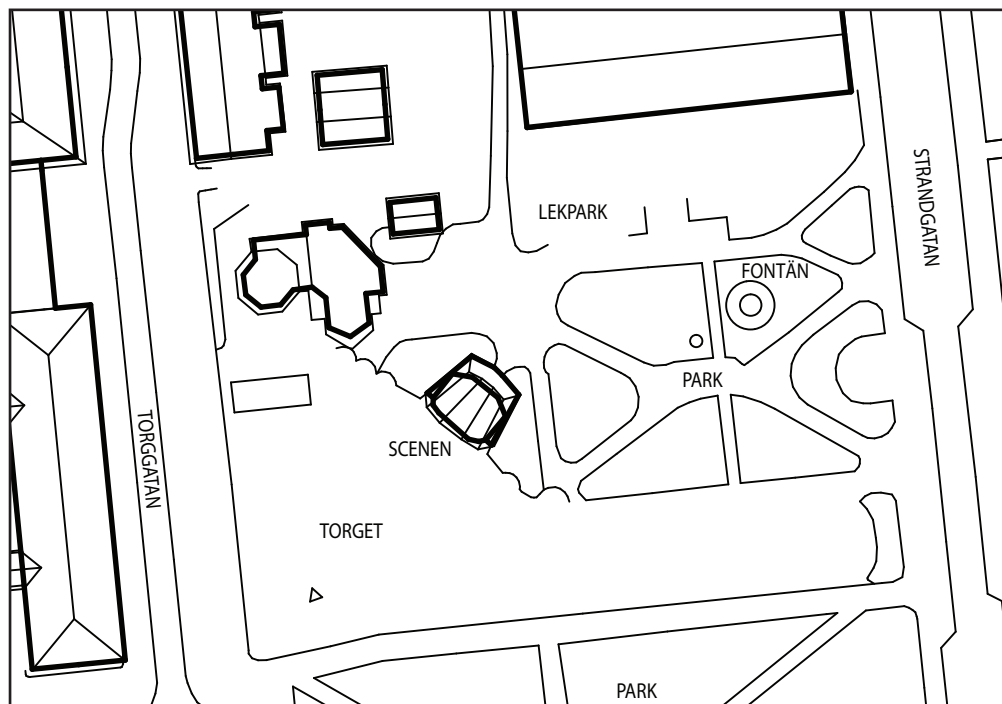
Torggatan efter.

4. TORGET

Eftersom scenen (mitt på torget) vänder sig mot sydväst upplevs det som riktningen på Torget, vilket innebär att Torget delvis vänder sig bort från staden.

4.1 TORGET - ANALYS

Grundkarta Torget.

Orienteringskarta.

Torget lider idag av att vara odefinierat. Det flyter i det närmaste ut i Torggatan utan någon tydlig avgränsning. Eftersom scenen (mitt på torget) vänder sig mot sydväst upplevs det som riktningen på Torget, vilket innebär att Torget delvis vänder sig bort från staden. De intilliggande byggnaderna vänder sig i likhet med scenen också från Torget och det bildas en oönskad baksida mellan scenen och byggnaderna.

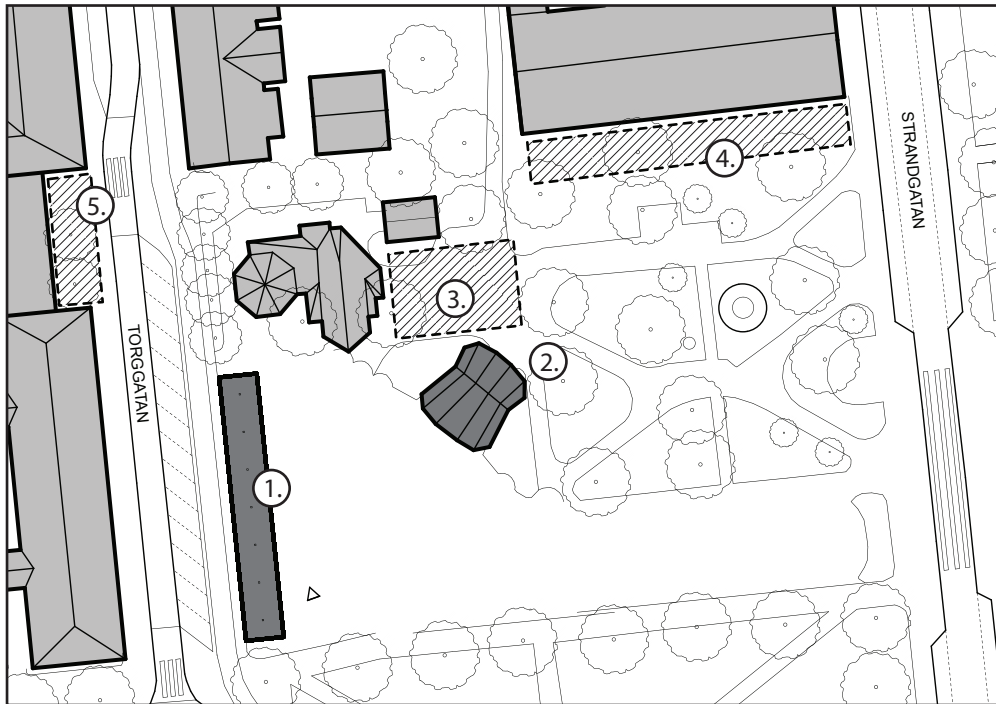

Torget i Mariehamn.

Parken "bakom" Torget.

4.2 TORGET - FÖRSLAG

Situationsplan med förslag.

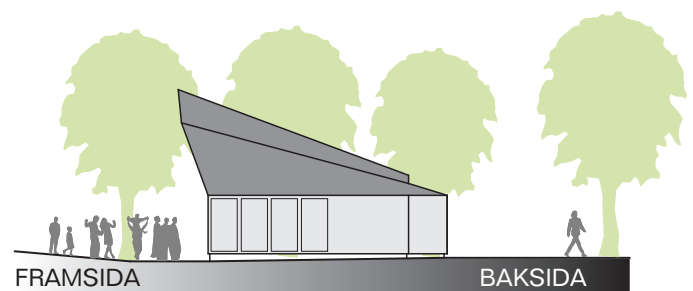
Förslag:

1. Nytt skärmtak.
2. Scenen byggs ut mot parken med en mindre scen.
3. Uteserveringen flyttas till parken intill den mindre scenen.
4. Fasaden mot parken aktiveras.
5. Torggallerians fasad mot torget aktiveras.

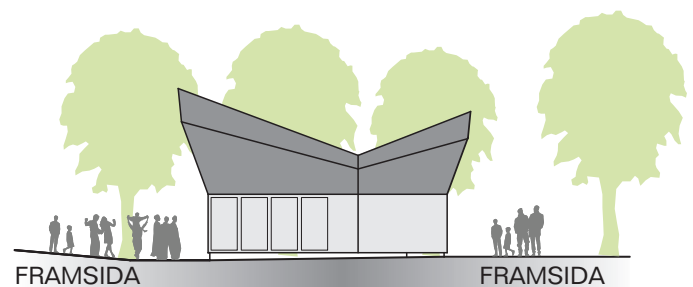
Genom att öppna upp scenen på dess baksida (se bild) får man en lite mindre scen som vänder sig till "parkdelen av Torget". På så vis öppnar sig scenen åt två håll och det som tidigare hade en karaktär av baksida blir nu ytterligare en framsida.

Den "lilla scenen" kan utnyttjas som ett alternativ till den "stora scenen" eller i samband med föreställningar eller uppträdanden på denna. Den "lilla scenen" skulle kunna fungera som omklädningsrum eller på annat sätt "serva" den "stora scenen" vid behov. Byggnaden blir mer mångsidig genom tillbyggnaden.

Vi föreslår vidare att uteserveringsdäcket framför restaurangen rivs och att uteserveringen flyttas till parken invid den lilla scenen (se bild).

Scenen på torget före.

Scenen på torget efter med en mindre scen mot parken.

4.2 TORGET - FÖRSLAG

Parken vid torget före.

Parken vid torget efter.

Torggallerian i Mariehamn.

INBJUDANDE FASADER

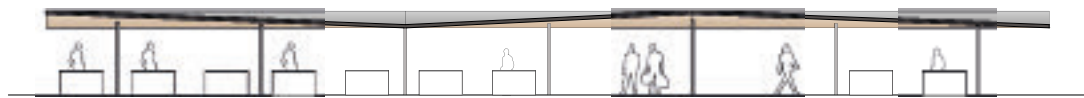
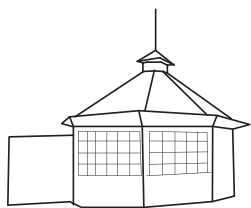
För att få människor nyfikna på att utforska t.ex. en galleria behöver man en fasad med en verksamhet innanför som man kan se utifrån.

Ett förslag är att placera café- och restaurangverksamhet invid entréfasad och placera kontorsverksamhet längre in i gallerian.

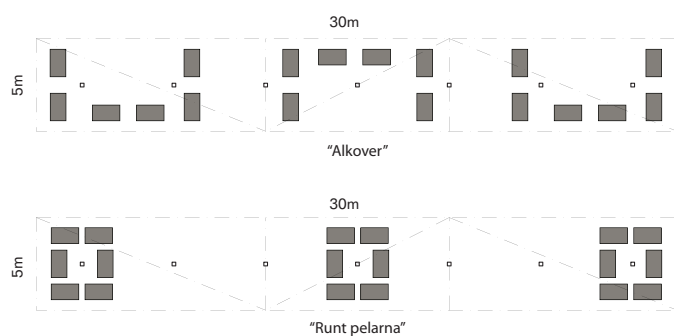
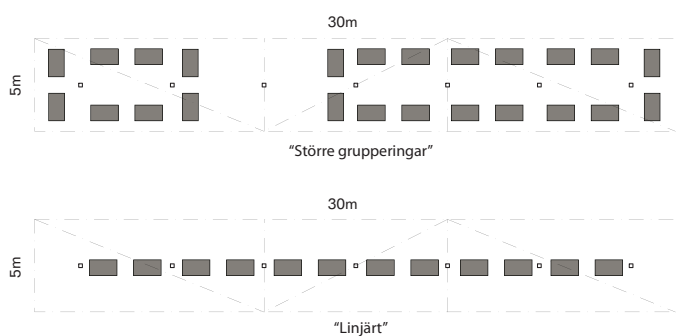

Sturegallerian i Stockholm.

4.2 TORGET - FÖRSLAG

Fasadskiss mot Torggatan.

Förslag på möblering av försäljningsstånd under det nya skärmtaket.

Bild: Skärmtak i Rennes, Frankrike. Arkitekt: Local Architecture

Bild: Skärmtaket vid Vikingterminalen.

Vidare föreslår vi att man avgränsar Torget mot Torggatan genom ett skärmtak (se bild). Skärmtaket markerar på ett elegant och tydligt sätt att man "träder in" på Torget. Samtidigt slipper man känslan av att Torget avgränsas av en parkering. Skärmtaket främjar den populära torghandeln genom att kunna härbärgera flera stånd (se bild) utan att man behöver enskilda skärmtak eller markiser. På kvällen kan taket belysas underifrån och ge ett inbjudande sken till Torget och den delen av Torggatan. Skärmtaket kompletterar trädallén på

Torggatan och ger Torget en värdig och urban entré. I likhet med allén ger skärmtaket en mänsklig skala till Torget och bidrar till en mer intim känsla. Som inspiration har vi använt skärmtaket vid hamnterminalen i västra hamnen (se bild). Taket är smäckert och upplevs som "svävande" tack vare av de fina proportionerna och eftersom att det endast vilar på ett fåtal pelare. Som referens har vi hittat ett liknande projekt i södra Frankrike, som bra demonstrerar effekterna av ett liknande åtgärd (se bild).

4.2 TORGET - FÖRSLAG

Torget före.

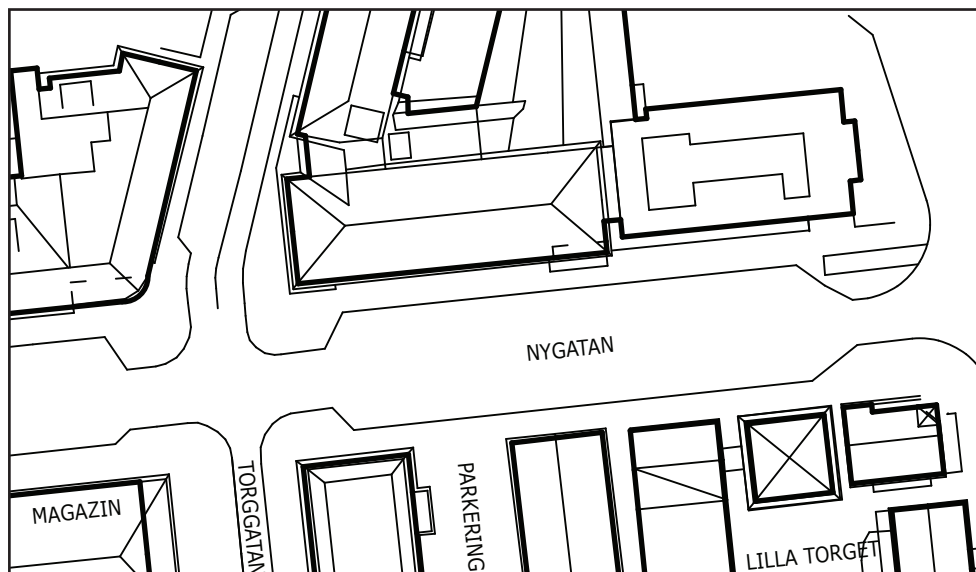
Torget efter.
18

5. NYGATAN

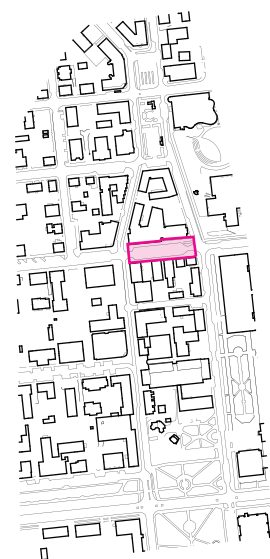

Man kan lätt få för sig att centrum upphör vid Nygatan, eftersom fasaderna och verksamheterna inte vänder sig ut mot gatan.

5.1 NYGATAN - ANALYS

Grundkarta Nygatan.

Orienteringskarta.

Nygatan idag.

Krögarkalas på Nygatan 2012. Foto: Robert Vickström

Nygatan är en bred gata utan särskild karaktär. Den är en av få gator i centrum som har en siktlinje mot vattnet (Slemmern). På södra sidan hittar man Mariehamns "krogcentrum", med flera krogar på rad. Den norra sidan tjänar mest som parkeringsplats.

Man kan lätt få för sig att centrum upphör vid Nygatan, eftersom gatan är dåligt belyst samt att fasaderna och verksamheterna inte vänder sig ut mot gatan.

Nygatan blir således rätt anonym och följaktligen mer folktom än Torggatan intill. Det har tidigare förts fram önskemål om och förslag på att Nygatan skulle bli "kroggatan" i Mariehamn. Större evenemang har hållits på Nygatan 2011 och 2012 (se bild).

5.2 NYGATAN - FÖRSLAG

Förslag:

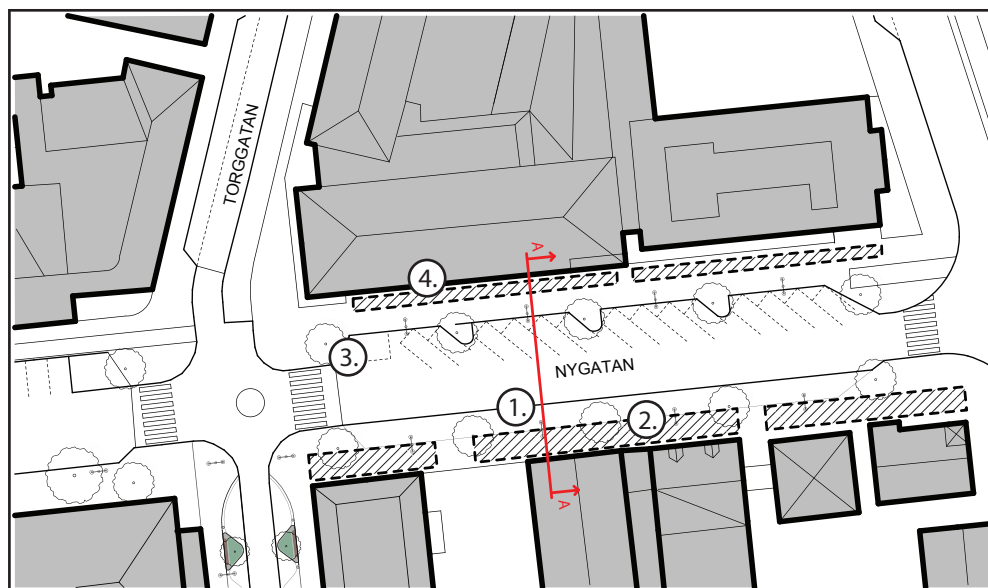
1. Gatuyta för möjlig vistelseyta och trottoar på sommaren och parkering på vinter.

2. Markerad yta visar placering av uteserveringar vid Nygatan.

3. Träd planteras och belysning rustas upp.

4. Ålandsbankens fasad skall på sikt aktiveras.

Snitt A-A, se separat bild.

Situationsplan med förslag.

Herald Square före. Bild: The Architect's Newspaper

Herald Square efter. Bild: The Architect's Newspaper

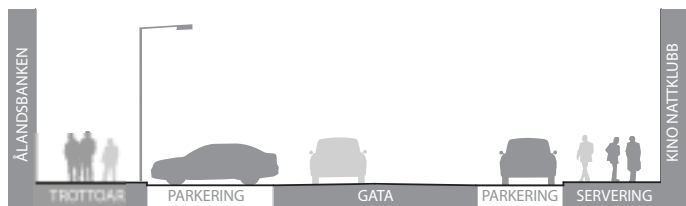
I förslaget till Nygatan har vi utgått från ett befintligt förslag framtaget av Tekniska verken 2010 (se bild på följande sida). Här föreslås en allégata, för att skilja på trottoar och parkering. Belysningen moderniseras för att få ett trevligare gaturum även kvällstid. Detta gör gaturummet betydligt mer inbjudande och man får ner skalan så som på Torggatan.

På Nygatans södra sida används parkeringsplatserna sommartid till förmån för en besöksvänlig "kroggata" (se bild).

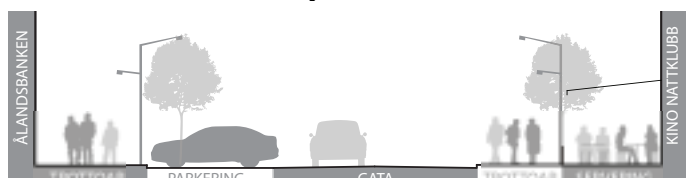
Nygatans karaktär förändras betydligt och gatan skänker en positiv atmosfär åt hela centrum.

Genom lätta konstruktioner längs fasaderna kan gatan förvandlas och erbjuda uteserveringar. Utanför dessa erbjuds fotgängarna en gångyta för att flanera förbi de olika krogarna. Vintertid skulle konstruktionerna enkelt kunna tas bort för att återställa gaturummet med parkeringar om behov föreligger.

5.2 NYGATAN - FÖRSLAG

Snitt A-A (se plan på föregående sida) genom Nygatans gaturum före.

Snitt A-A (se plan på föregående sida) genom Nygatans gaturum efter.

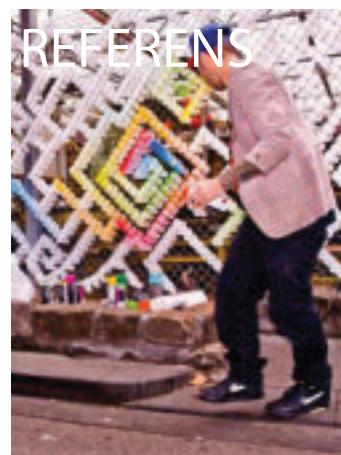
Stängsel vid Nygatan.

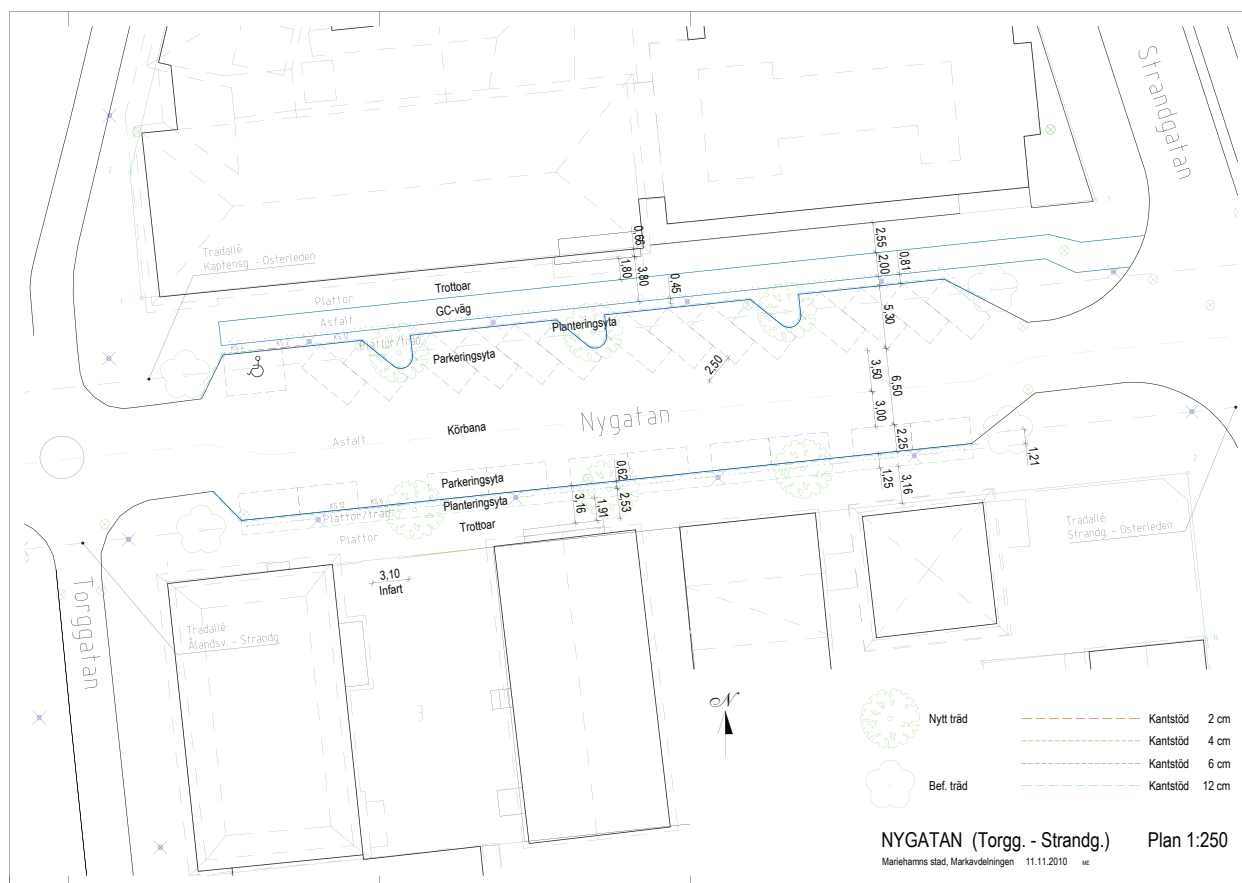
Konstverk av snören i enpunktsperspektiv.

STAKET OCH STÄNGSEL

Staket och stängsel är inte trevligt i ett stadsrum. Man kan med enkla medel göra dem mer intressanta så att de tillför till stadsrummet. Här visas bilder på hur man kan skapa konstverk av trista stängsel.

Dekorativt mönster av plastmuggar.

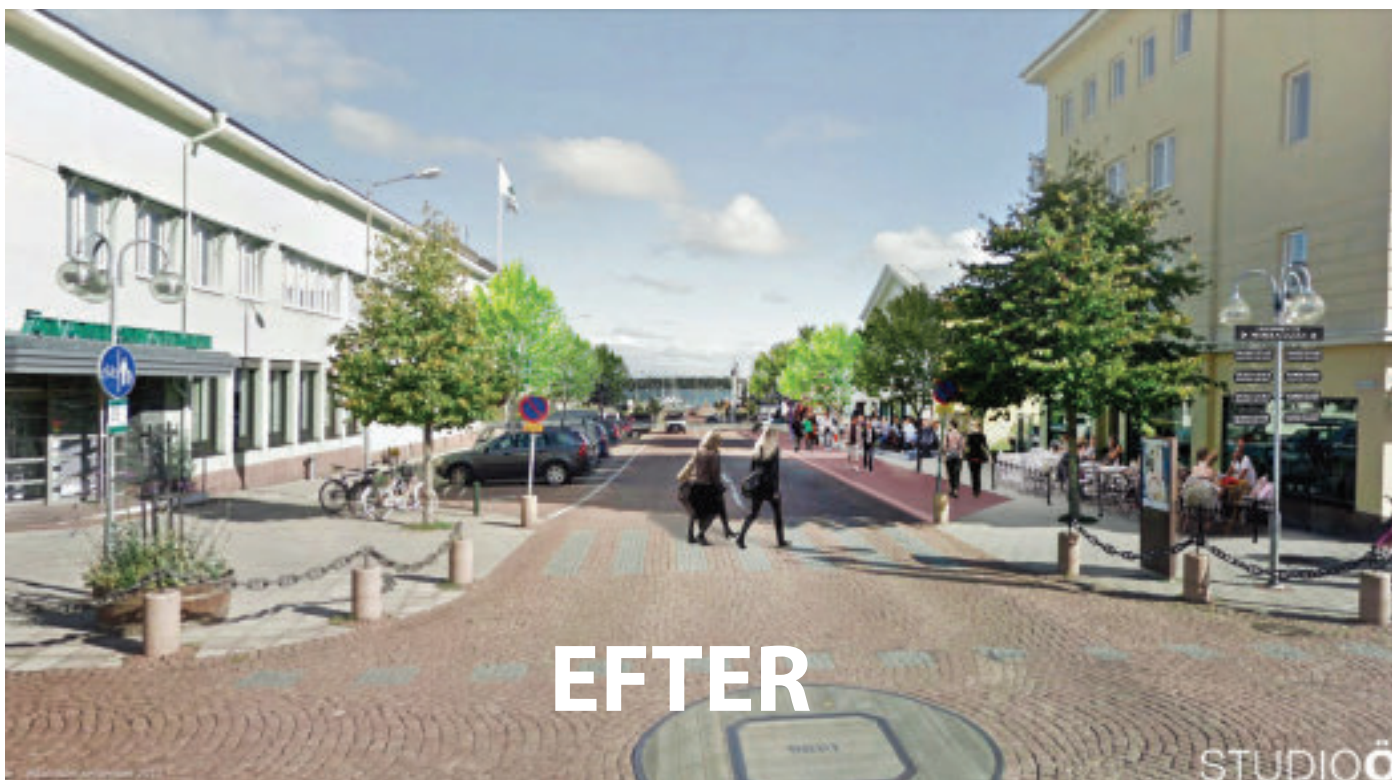

Förslag på att göra Nygatan till allégata. Tekniska Verken 2010.

5.2 NYGATAN - FÖRSLAG

Nygatan före.

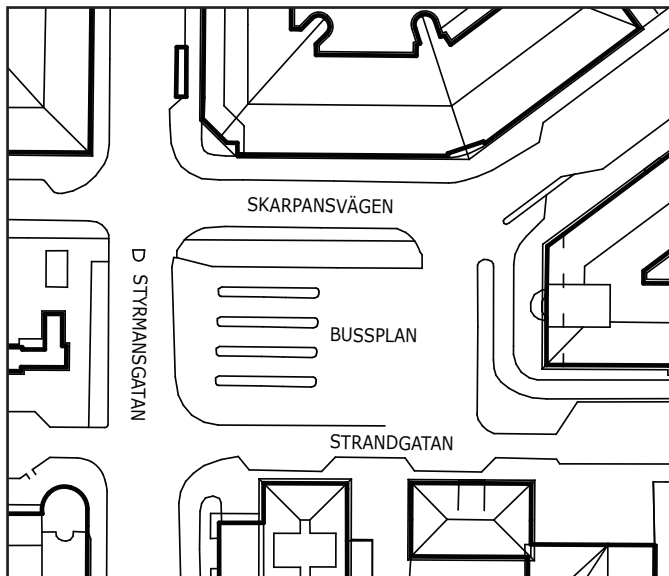
Nygatan efter.

6. BUSSPLAN

Bussplan fungerar inte som knutpunkt och är varken en värdig entré till eller ett vackert avslut på centrumstråket.

6.1 BUSSPLAN - ANALYS

Grundkarta Bussplan.

Orienteringskarta.

Bussplan sett från biblioteket.

Bussplan i norra delen av det avgränsade området upplevs idag som ganska otydligt. Platsen fungerar inte som knutpunkt och är varken en värdig entré till eller ett vackert avslut på centrumstråket. Bussplan erbjuder idag inget skydd för resenärerna som står och väntar. Platsen har en outnyttjad potential genom sitt läge.

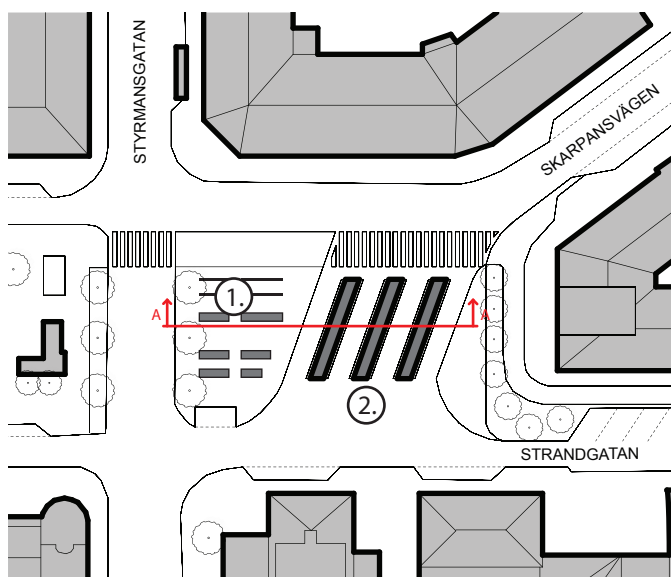
Bussplan från hörnet Torggatan och Styrmansgatan.

Stadsarkitektkansliet gjorde år 2009 en utredning om platsen med ett förslag för trafiken och frågan om knutpunkt.

Bussperronger samt skyltning vid bussplan.

6.2 BUSSPLAN - FÖRSLAG

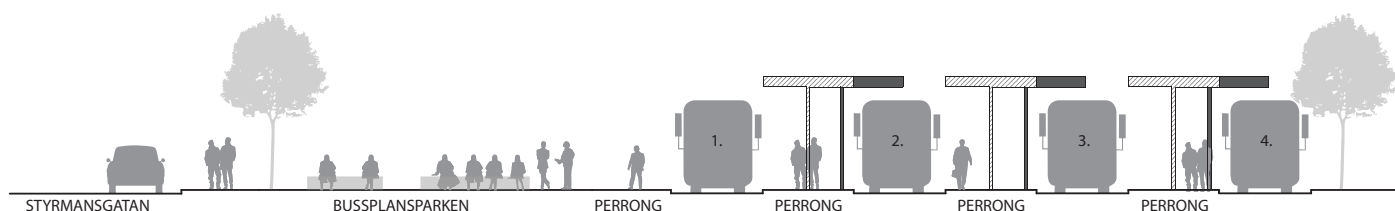
Situationsplan med förslag.

Förslag:

1. Park vid Bussplan med plats för trivsel, bänkar och cykelparkering.

2. Skyddstak och bussperronger.

Snitt A-A, se separat bild.

Snitt A-A genom Bussplan.

I vårt förslag för Bussplan har Gatugruppen utgått från det förslag som stadsarkitektkansliet har tagit fram. Förslaget kan ses som en tvåstegsåtgärd, där man börjar med att förenklar bussflödet till och från bussplan. I denna åtgärd anläggs en mindre park samt skärmtak intill busshållplatserna, som erbjuder resenärerna sittmöjligheter och skydd medan de väntar. Genom grönska avskärmar man platsen från trafiken på Styrmanngatan.

I ett andra skede planeras ett resecenter istället för parken. Här kan man hitta information om bussarnas tidtabeller och färdrutter. Man kan förköpa biljetter och här kan resenärerna vänta på bussarna inomhus och hitta broschyrer om turistattraktioner på Åland.

Genom skärmtakens utformning knyter man ihop Torget i söder och Bussplan i norr.

6.2 BUSSPLAN - FÖRSLAG

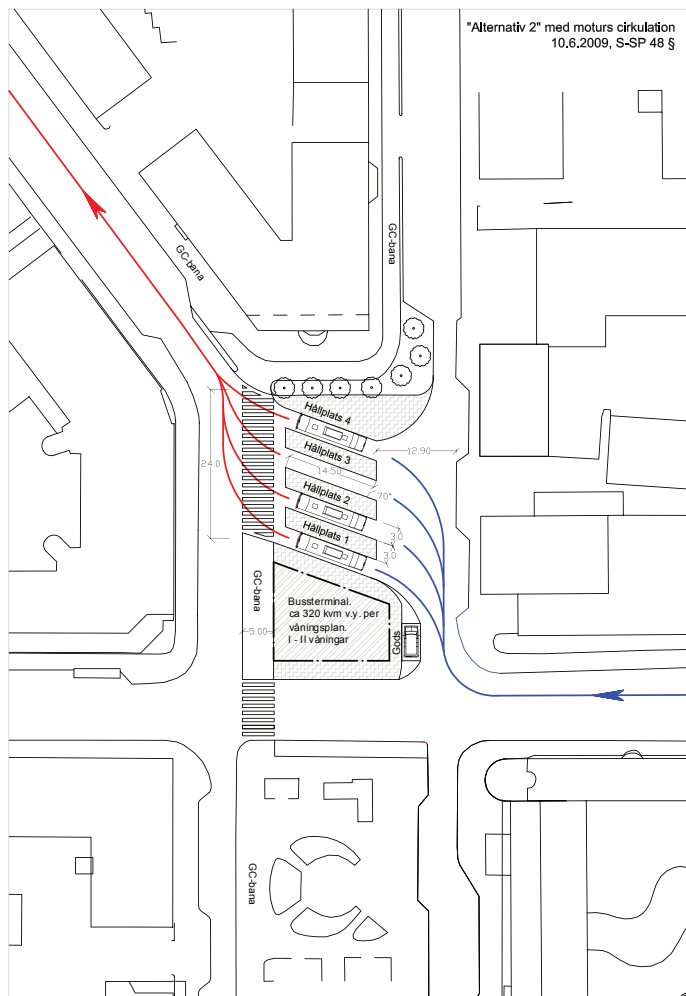

Bussplan före.

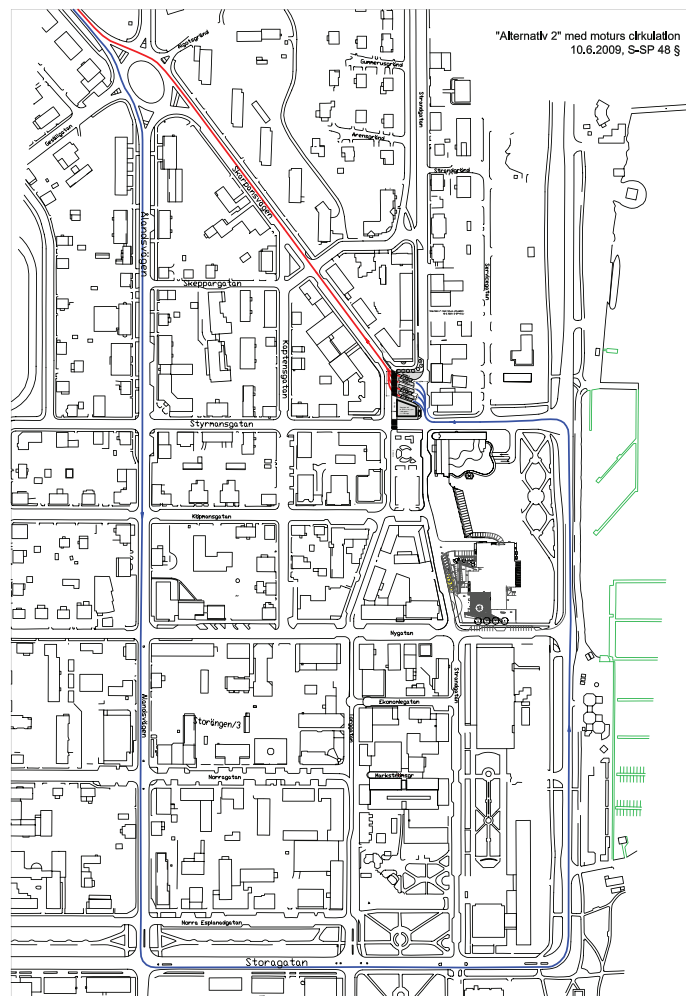

Bussplan efter.

6.2 BUSPLAN - FÖRSLAG

Förslag till ny utformning av bussplan. Stadsarkitektkansliet år 2009.

Förslag till bussflöde genom Mariehamn. Stadsarkitektkansliet år 2009.

7. SKYLTNING

Gatupratarna har idag inget enhetligt utseende. Deras nuvarande placering gör dem till hinder i gaturummet.

7.1 SKYLTNING - AFFÄRSSKYLTNING

Exempel på uthängningsskyltar i Mariehamn.

Exempel på skylt med fristående bokstäver i Mariehamn.

Exempel på skylt med utskurna bokstäver i Mariehamn.

Exempel på ljuslådor i Mariehamn.

Skyltningen kan delas in i tre underrubriker: affärsskyltning, gatuskyltning och "gatupratare". Utöver dessa underrubriker finns även banderoller, flaggvepor, flaggor, fönstertejpning etc.

För skyltningen av affärer finns det sedan tidigare riktlinjer, som har tagits fram av centrumkommittén i Mariehamn år 1994.

[1] "Affärsskyltars utseende präglar första intrycket av verksamheten i fråga. Stor omsorg bör därför ägnas åt designen av affärsskyltar. Ljuslådor på fasad rekommenderas inte. Bättre läsbarhet för majoriteten av trafikanterna i centrum - fotgängarna - uppnås om skyltarna placeras på konsoler vinkelrät mot gatufasaden.

Tillverkningen av uthängningsskyltar med symboliska bilder (klockor, stövlar, ostar, glasögon, kringlor, slipsar etc.) i en äldre hantverksstil bör allmänt taget uppmuntras i Mariehamn. Speciellt viktigt är det på gågatan, som härigenom skulle få en roligare och intressantare atmosfär. Butiksskyltar bör anpassas till fasadens arkitektur."

[1] Enligt centrumkommitténs riktlinjer år 1994.

Skyltning av verksamheter är bygglovspliktigt och reglerat i stadens byggnadsordning.

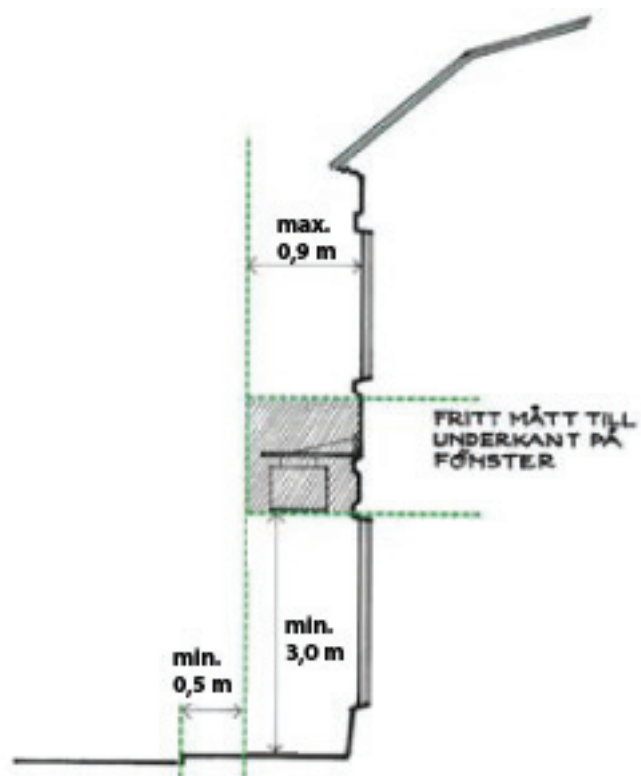
7.1 SKYLTNING - AFFÄRSSKYLTNING

Oorganiserad affärsskyltning.
Bild: Göteborgs Skyltprogram

Rekommenderad affärsskyltning.
Bild: Göteborgs Skyltprogram

Skyltningsprincip för uthängningsskyltar enligt Mariehamns byggnadsordning. Bild: Göteborgs Skyltprogram

7.2 SKYLTNING - GATUPRATARE

Exempel på gatupratare i Mariehamn.

Gatupratarna har idag inget enhetligt utseende. Deras nuvarande placering gör dem till hinder i gaturummet. Det finns riktlinjer för var de skall stå, men eftersom riktlinjerna inte alltid följs står de ofta i vägen för fotgängare och cyklister.

För de verksamheter som väljer att ha gatupratare föreslår vi en svart modell med rund fot (se bild). Det enhetliga utseendet gör att gaturummet ser mer "städat" ut och formen är bättre anpassad efter dagens krav på tillgänglighet i staden (se kapitel 11 om tillgänglighet).

Exempel på gatupratare i Mariehamn.

Exempel på gatupratare i Mariehamn.

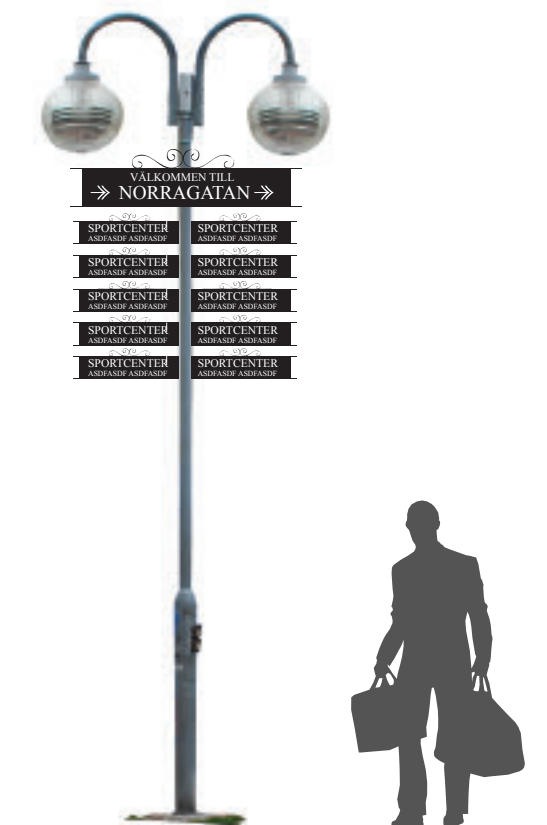

Förslag på gemensam gatupratare i Mariehamn.

Bild: Gatupratare i Sundsvall

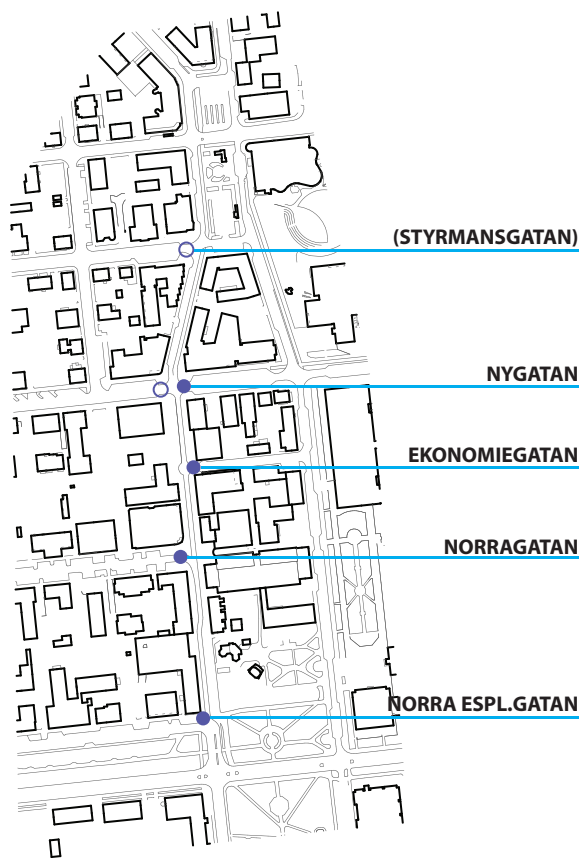
7.3 SKYLTLNING - GATUSKYLTLNING

Exempel 1. Likt gatunamnskyftar.

Exempel 2. Likt utbytbara konsolskyftar.

Placeringsmöjligheter av skyltar i Mariehamn.

När det gäller gatuskyftar så har det uttryckts önskemål om och behov av bättre skyltning till de kommersiella tvärgatorna från Torggatan för att besökarna lättare skall kunna hitta dit.

För det ändamålet har vi tagit fram ett förslag till gatuskyltning till Norragatan, Ekonomiegatan och Nygatan. På de befintliga lyktstolparna fäster man svartmålade, enhetliga skyltar som efterliknar gjutjärn (se bild). Genom att de är fästa på gatubelysningen lysas de automatiskt upp när denna tänds på kvällen. De svarta skyltarna harmonierar väl med den övriga skyltningen i centrum vad gäller utformning.

8. KIOSKER

Kioskerna är inte enhetliga eftersom form och utförande bestäms av respektive varumärke. Glassförsäljningen är dock mycket populär under sommarmånaderna.

8.1 KIOSKER - ANALYS

Kiosktyp 1 på Torggatan.

Kiosktyp 2 på Torggatan.

Kiosktyp 3 på Torggatan.

Kiosktyp 2 på Nygatan.

Mariehamns stad äger och förvaltar två kiosker i centrum. En på Torget och en vid bussplan. Dessa är permanenta och väl integrerade i arkitekturen. Utöver det levererar de större finska glassmärkena kiosker för försäljning av glass på sommaren. Dessa bär varumärkets symboler och ställs på privat mark.

Sommaren 2013 var de fyra till antalet. En på Nygatan och tre på Torggatan. De passar inte in i den övriga gatumiljön (se bild). De är inte enhetliga eftersom form och utförande bestäms av respektive märke. Glassförsäljningen är dock mycket populär under sommarmånaderna.

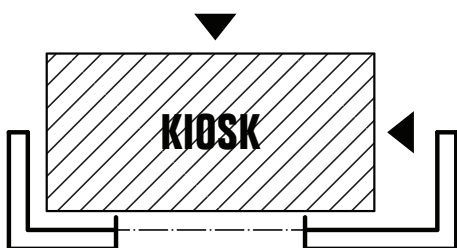
8.2 KIOSKER - FÖRSLAG

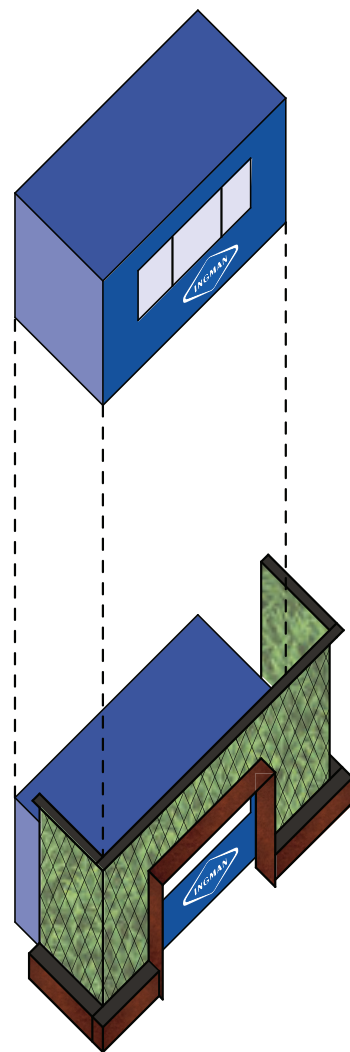
Konstruktion.

Draperad i vegetation.

Planskiss.

Sprängskiss.

Spaljékonstruktion.

Duk med motivtryck.

Semitransparent kanalplast.

Genom att "klä in" kioskerna i fasadelement (se bild) kan kioskerna bli enhetliga. Den nya fasaden är flexibel och anpassningsbar efter kioskens storlek och utförande. Fasadelementen kan i likhet med kioskerna lätt lyftas på plats under säsongen. Utseendet kan varieras inom samma konceptuella gräns. Fasadelementens fundament är gjort i cortenstål för att knyta an till de urbana

möblerna på Torggatan. I dessa kan man plantera klätterväxter som till sist bildar en grön fasad. Alternativt kan man välja dukar med digitaltryck på grönska för att få ett liknande utseende, men stramare. Fasadelementen skall ses som lekfulla, men enhetliga och tidlösa inslag i stadsbilden. Nattetid kan de lysas upp och bli ett originellt inslag i stadsbilden.

9. UTESERVERINGAR

Antalet uteserveringar i centrala Mariehamn har ökat. Dock varierar utseendet på uteserveringarna mycket och de har gjorts mer eller mindre permanenta.

9.1 UTESERVERINGAR - ANALYS

Uteservering vid Torget i Mariehamn.

Nedsänkt uteservering vid Sittkoffsgallerian.

Uteservering på gågatan (Torggatan).

Uteservering vid Torggatan.

Uteserveringarna bidrar till folklivet i centrum. Den stadsmässiga företeelsen är ett viktigt inslag som berikar och aktiverar gatumiljön. De bidrar till trivseln och mångfalden i staden.

Antalet uteserveringar i centrala Mariehamn har ökat. Dock varierar utseendet på uteserveringarna mycket och de har gjorts mer eller mindre permanenta. Detta förstärker den redan brokiga gatubilden i Mariehamn.

Det finns råd och riktlinjer som Mariehamns stad har utvecklat om hur uteserveringarna utformas och var de bör placeras.

Följer man dessa upplevs gaturummet mer enhetligt och mer inbjudande.

För mer information se:

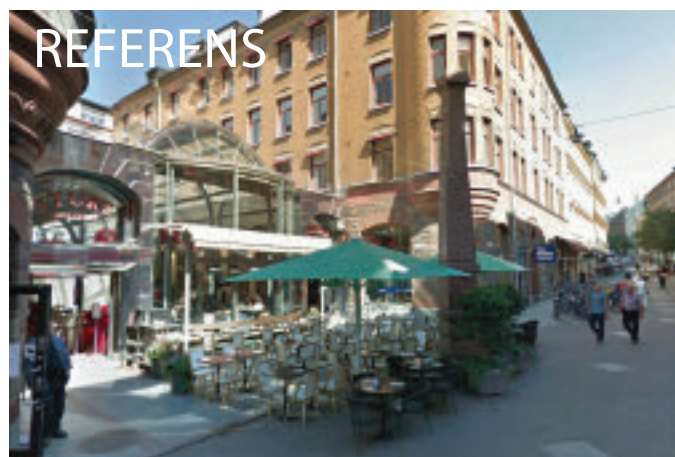
Mariehamns stads råd och riktlinjer för uteserveringar
www.mariehamn.ax/naringsliv/

9.2 UTESERVERINGAR - FÖRSLAG

Sittkoffsplatsen idag.

Kommentar: Uteserveringen vid Sittkoffs är idag nedsänkt och bakom ett banderollstaket vilket resulterar i att den blir undangömd. Uteserveringen borde vara mer synlig från gågatan- och torgethållet genom att vara i samma nivå som beläggningen på Torggatan och dessutom borde uteserveringen "flöda över" i Torggatans gaturum.

Uteservering i Stockholm.

Uteservering vid gågatan i Mariehamn.

Kommentar: Impregnerat virke hör inte hemma i en stadsmiljö. En uteservering skall lösas på enklaste sätt utan plattform och täckta staket.

Uteservering i Stockholm.

Uteservering vid Nygatan.

Kommentar: För att skapa en trevlig uteservering behöver man inte bygga ett skyddat uterum. Man kan dela av trottoaren med hjälp av planteringslådor och skydda sig från väder med hjälp av parasoll, markiser och extra värmekällor.

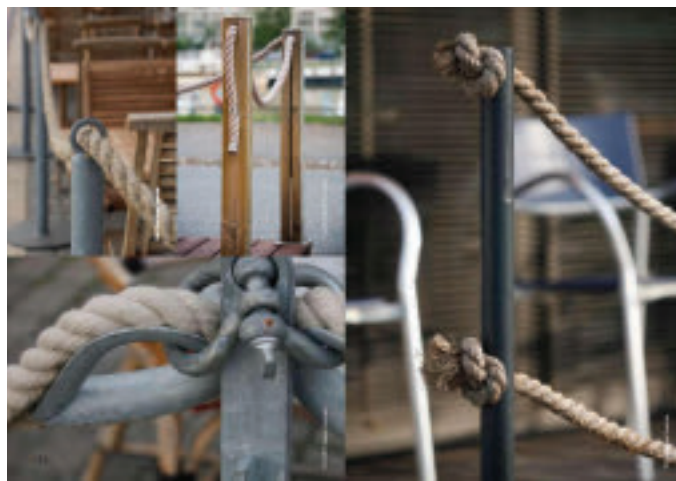
Uteservering i Oslo.

9.2 UTESERVERINGAR - FÖRSLAG

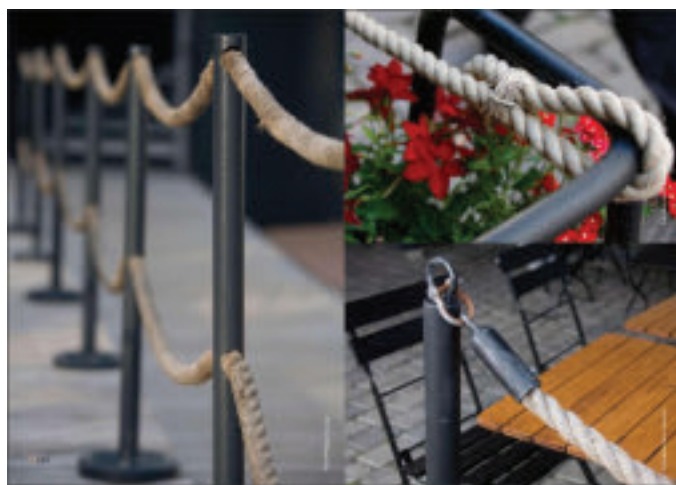
Uteserveringar placeras intill fasaden och utan permanenta väggar eller tak. Istället använder man sig av lätta konstruktioner så som markiser, parasoll och växtlighet för att avgränsa området.

Uteserveringen skall avlägsnas efter säsongens slut.

Om man önskar avgränsa ett område för uteservering bör man göra det på enklast möjligast sätt och i enlighet med Mariehamns stads råd och riktlinjer.

Exempel på material och utförande.

Exempel på material och utförande.

Exempel på uteserveringsmiljö.

10. BELYSNING

Den bristfälliga belysningen skapar delvis en ovilja att vistas i området eller på platsen efter mörkrets inbrott.

10.1 BELYSNING - ANALYS

Torget på dagen.

Torget på kvällen.

Sittkoffsplatsen på dagen.

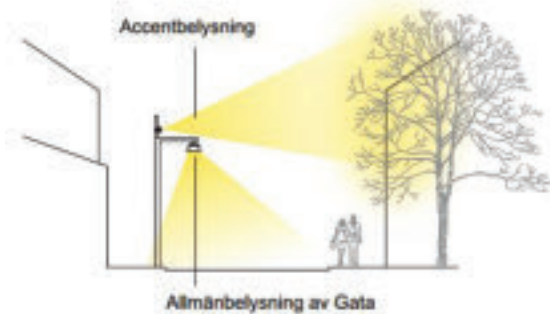
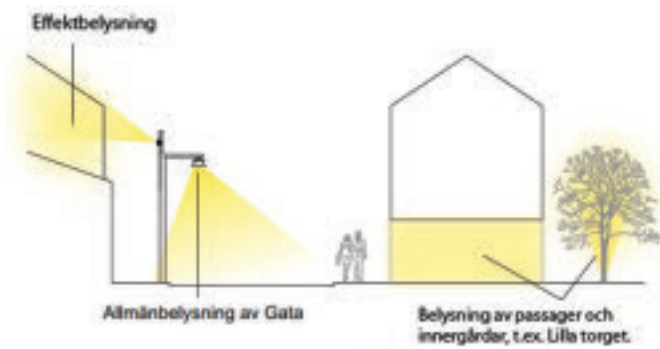
Sittkoffsplatsen på kvällen.

Belysningskonceptet för Mariefhamn är utdaterat och bygger på gammal teknik. Belysningen består huvudsakligen av natriumlampor, som är monterade relativt högt. Ljusets karaktär är monokromt, diffust och gulaktigt och återger inte färger på ett rättvist sätt. Ljuskällan är synlig, vilket man undviker i modern belysning. Belysningen är inte anpassad efter människans skala och lyfter inte heller fram det karaktäristiska

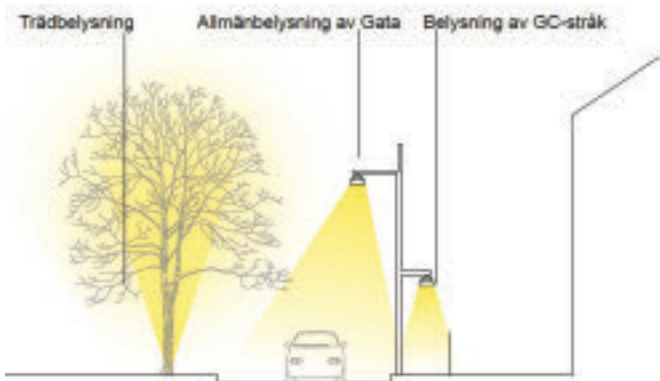
i staden, så som viktiga byggnader eller träd. Ljuset från skyltfönstren är den mest tilltalande belysningen i centrum. Den bristfälliga belysningen skapar delvis en ovilja att vistas i området eller på platsen efter mörkrets inbrott.

Det har hänt mycket på belysningsfronten sedan Mariefhamns belysning förnyades sist.

10.2 BELYSNING - FÖRSLAG

Belysningsprinciper. Bild: Belysningsstrategi Karlshamn

Belysningsprinciper. Bild: Belysningsstrategi Karlshamn

På Torggatan föreslår vi att man belyser träden och att skyltfönsterbelysningen framträder ännu mer för att bjuda in folk att flanera även under dygnets mörkare timmar. Belysningen i centrum skulle med fördel kunna vara lägre på vissa ställen och skapa "ljusrum" för en mer intim känsla. Det gula diffusa ljuset skulle på vissa ställen bytas mot ett vitare mer tydligt ljus som återger färgerna bättre. Viktiga byggnader så som exempelvis biblioteket skulle lysas upp mer ändamålsenligt och framträda bättre nattetid (se bild på nästa sida). Eftersom frågan om belysning bör redas ut närmare föreslår vi att det upprättas en separat belysningsplan för centrum.

Belysning av fasader rekommenderas ej på Torggatan eftersom byggnaderna varierar i både skala och arkitektur vilket skulle resultera i en brokig gatubild.

Torget i Mariehamn.

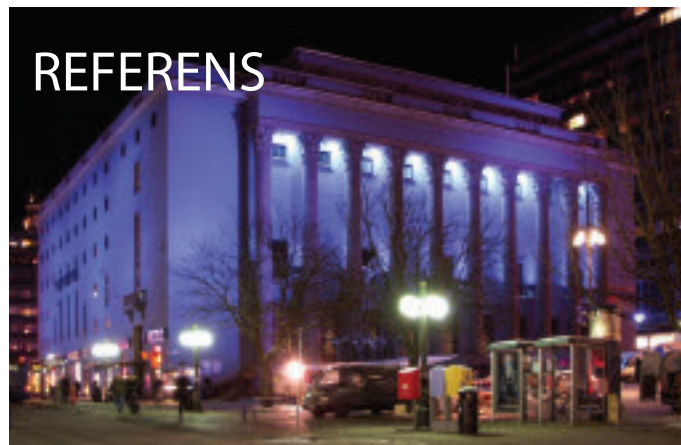

Torg i Tallinn.

10.2 BELYSNING - FÖRSLAG

Karaktärsbyggnad i Mariefhamn (biblioteket).

Belysning av karaktärsbyggnad i Stockholm (konserthuset).

Torggatan på dagen.

Torggatan på kvällen med upplysta träd och skyltfönster.

11. TILLGÄNGLIGHET

Absoluta centrum i Mariehamn (Torggatan) har idag många typer av hinder som begränsar tillgängligheten för personer med funktionsnedsättning.

*Text och innehåll:
Filip Azam, stadsarkitektkansliet.*

11.1 TILLGÄNGLIGHET - ANALYS

Riktlinjer för tillgänglighet på allmänna platser:

Orienterbarhet. Man ska veta var man är, hitta dit man ska och förstå när man är framme.

Belysning. Den allmänna belysningen ska vara jämn och bländfri, och finnas på gångytor och viktiga målpunkter.

Skyltning. Skyltar placeras på en höjd som gör den lätt att läsa för såväl stående som den som använder rullstol. Skyltar ska ha god kontrast mellan bakgrund och text. Texten kompletteras med symboler - piktogram

Ledstråk ska vara sammanhängande, naturligt, taktilt och logiskt att följa och vara fritt från hinder.

Gångväg ska ha en jämn och halkfri gångyta, vara fri från hinder och ha en lutning på högst 1:12. Bredden ska vara 1,8 m för längre gångväg och 1,5 m för kortare gångväg.

Säkerhet vid förflyttning. En gångväg ska vara tydligt separerad från bil- och cykeltrafik. Cykelställ, möbler skyltar m.m. ska inte placeras i själva gångbanan.

Ramp ska utformas så att personer med rörelse- eller orienteringsförmåga kan använda den.

Övergångsställe ska utformas så att båda rörelsehindrade och synskadade kan använda det. Övergångsstället ska vara målat, skyltat och kontrastmarkerat samt ha en förstärkt belysning.

Parkering bör vara i samma nivå som gatan. En avfasning mellan gata och trottoar ska finnas i omedelbar anslutning till handikapparkeringsplatsen. Parkeringsplatserna ska vara tydligt markerade och skyltade.

Busshållplatser ska fungera bra även för funktionshindrade personer. Regnskydd bör finnas. Det ska vara möjligt att sitta och vänta på bussen. Det bör finnas belysning.

Växter ska inte inkräkta på gångstråk och därmed förhindra framkomligheten eller dölja belysning och skyltar. Allergiframkallande växter bör undvikas.

Genom att åtgärda "enkelt avhjälpna hinder" i den miljö vi lever i, underlättar vi för barn, äldre och människor med olika funktionsnedsättning.

11.2 TILLGÄNGLIGHET - FÖRSLAG

För att kunna prioritera och ta fram mätbara mål för att kunna förbättra tillgängligheten i absoluta centrum i Mariehamn, behövs en nulägesanalys.

Absoluta centrum i Mariehamn (Torggatan) har idag många typer av hinder som begränsar tillgängligheten för personer med funktionsnedsättning. Därför bör man göra en komplett tillgänglighetsinventering som sedan följs av en åtgärdsplan.

För att få inblick i hur personer med funktionshinder upplever Torggatan, har Handicampen kontaktats. Efter rekommendation från Handicampen gjordes en rundvandring på Torggatan med en synskadad person. Det som konstaterades var att Torggatan är långt ifrån tillgänglig för alla. Det finns många hinder och brister i miljön som ibland omöjliggör att synskadade eller blinda personer kan klara sig utan hjälp.

Exempel på hinder i Mariehamn

Hinder i form av bristande orienterbarhet.

Åtgärd

Norrköping resecentrum, White arkitektkontor.

Kommentar: Dålig information, bristfällig skyltning, avsaknad av sammanhängande ledstråk.

11.2 TILLGÄNGLIGHET - FÖRSLAG

Exempel på hinder i Mariehamn

Fysiska hinder i form av säkerhet vid förflyttning.

Kommentar: Gatupratarens placering i trottoaren.

Åtgärd

Gatupratare med tydlig sockel placerad vid husfasaden.
Bild från (Riktlinjer för tillgänglighet i Linköpings kommun).

Fysiska hinder i form av säkerhet vid förflyttning.

Kommentar: Avgränsningar och öppningar till uteserveringar ska vara utformade så att den synskadade får viss inriktningsledning och kan passera utanför.

Fysiska hinder i form av säkerhet vid förflyttning.

Kommentar: Reklamskyltens placering framför trappan och i trottoaren, avsaknad av kontrastmarkering av trappan. Reklamskylten ska placeras i direkt anslutning till fasaden eller i möbleringszonen utmed gatan.

Bild från www.exempelbanken.se.

11.2 TILLGÄNGLIGHET - FÖRSLAG

Exempel på hinder i Mariehamn

Fysiska hinder i form av säkerhet vid förflyttning.

Kommentar: Avsaknad av ledstråk till övergångsställe, ingen kontrastmarkering vid trottoarkanten, ingen pollare som hjälper synskadade personer att ta ut riktningen inför passagen över gatan.

Åtgärd

Bild från "Tillgänglighet förutsätter framkomlighet" Landskrona kommun.

Fysiska hinder i form av säkerhet vid förflyttning.

Kommentar: Avsaknad av ledstråk till övergångsställe, ingen kontrastmarkering vid trottoarkanten, ingen pollare som hjälper synskadade personer att ta ut riktningen inför passagen över gatan, dåligt markerat övergångsställe.

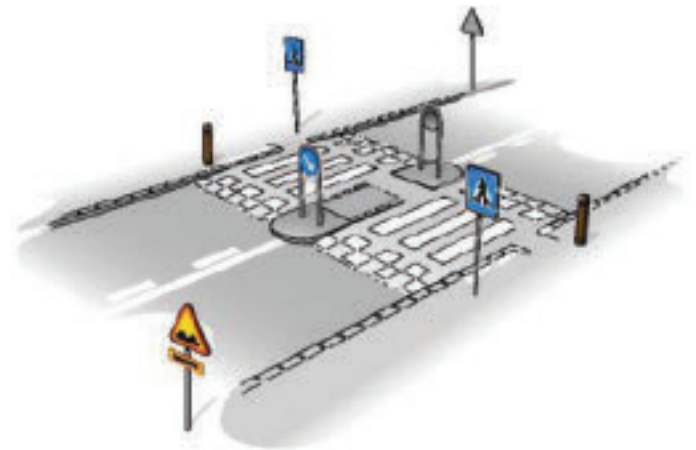

Bild från (www.haninge.se) Vägverket region Mälardalen.

Hinder i form av bristande information.

Kommentar: Dålig skyltning, sittplatsen utan armstöd, smal gång till busskuren, avsaknad av kontrastmarkering.

Bild från (www.haninge.se) Vägverket region Mälardalen.

11.2 TILLGÄNGLIGHET - FÖRSLAG

Exempel på hinder i Mariehamn

Fysiska hinder i form av nivåskillnad, bristande information.

Kommentar: Nivåskillnad vid bankomaten, ingen kontrastmarkering, avsaknad av ledstråk vid bankomaten, ingen talfunktion, ingen punktskrift.

Åtgärd

Bild från "Kognitionsergonomiskundersökning av bankomat" LTH.

Fysiska hinder i form av utstickande växtlighet i trottoaren.

Kommentar: Vegetationen ska vara väl klippt för att inte gå ut i gångbanan.

Bild från "Gatusektioner" Malmö stad.

Fysiska hinder i form av bristande utformning av balansstöd.

Kommentar: Balansstöd bör finnas på båda sidor av trappan. Ledstänger bör löpa 30 cm förbi översta och nedersta stegets framkant. Ledstänger bör vara greppvänliga.

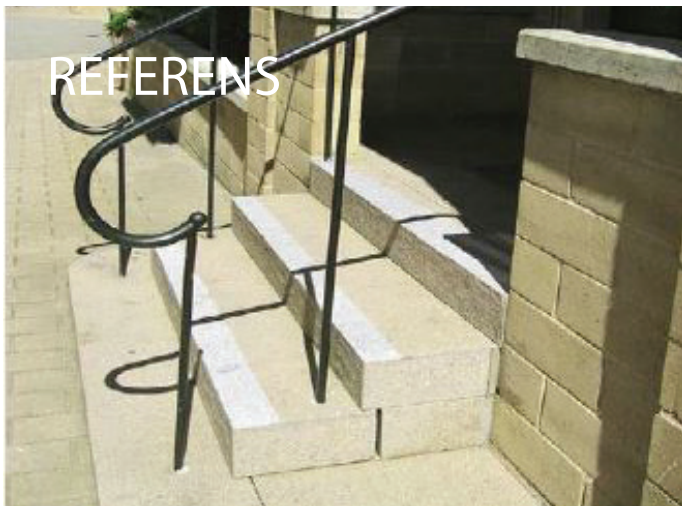

Bild från "Enklare utan hinder".

11.2 TILLGÄNGLIGHET - FÖRSLAG

Exempel på hinder i Mariehamn

Fysiska hinder i form av bristande utformning av balansstöd.

Kommentar: Det bör vara möjligt att hålla i ledstången även förbi infästningarna.

Åtgärd

Bild från www.tillforalla.se.

Hinder i form av bristande kontrastmarkering.

Kommentar: Trappor bör förses med kontrastmarkering så att synsvaga kan uppfatta nivåskillnaderna. Nedersta och översta stegen ska kontrastmarkeras.

Bild från Sweco VBB.

Hinder i form av bristande kontrastmarkering.

Kommentar: Trappan saknar kontrastmarkering. Nivåskillnaden uppfattas inte av synsvaga personer.

Exempel på kontrastmarkering av trappa.

11.2 TILLGÄNGLIGHET - FÖRSLAG

Exempel på hinder i Mariehamn

Åtgärd

Hinder i form av bristande skyltning av p-plats.

Kommentar: Ingen HP-markering på marken och dåligt skyltat i övrigt.

Tydlig HP-skylt Foto Mai Almén.

CHECKLISTA FÖR EGENKONTROLL

Checklistan är en sammanställning av de hinder som avses enligt föreskrifterna om enkelt avhjälpna hinder (BFS 2003:19 HIN).

Nedanstående checklista kan användas för inventering av tillgänglighet i den egna närmiljön.

KONTROLLPUNKT	Lämplig åtgärd Exempel på åtgärder för att uppfylla funktionskraven.	Planerad Datum	Klar Datum	Ansvar Sign
Fysiska hinder				
Angöringsplats för färdtjänst, taxi	Ordnas inom 25 m avstånd med tydlig märkning.			
Parkering för rörelsehindrade personer	5 x 3,6 m, tydligt skyltat och utmärkt. Vid kantstensparkering, försänkt kantsten			
Gångstråk	130 cm, helst 150 cm; markerad med kontrasterande beläggning, ledstång, kantsten, orienteringsplattor, blink			
Mindre nivåskillnader	Ramp högst 1:50 i färdriktning, högst 1:100 i sidled			
Ramper	1:12, helst 1:20, höjd högst 50 cm, B= 130 cm, avvägningsskydd (minst 5 cm hög), ledstång 90 cm hög och 30 cm före och efter rampen, kontrastmarkering			
Trappor	Steg höjd= 12-15 cm, steg bred= 30cm, ledstång 90 cm över stegnos, kontrastmarkering av första och sista			

Checklista för inventering av tillgänglighet.

12. KOSTNADSUPPSKATTNING

12. KOSTNADSUPPSKATTNING

URBANA MÖBLER:

Cortenplåt 3mm, 70 cm hög (50 cm synligt, 20cm i mark).

Betonggjutning, smala delen 15cm och sittytan 50 cm.

Träd + belysning för varje låda, planteringsjord.

Sittbänk i träutförande.

Monteringsarbete inkl maskiner dvs upptagning av sten, grävning och återmontering, kabelgrävning inkl material och återställning, formning, armering, gjutning och plantering.

Pris per styck:	4100€ ex moms
Alla 13st urbana möbler:	53300 € ex moms

TILLBYGGNAD AV TORGSCENEN

En tillbyggnad som förutsätter rivning av förrådsutrymmen i nordöstra delen.

Nya material lika befintligt.

Grundläggning, scengolv av betong och yttertak med takfilt.

kostnadskalkyl: 30.000 - 50.000€ ex moms

*I summan ingår ej ev. lös inredning och utrustning.

12. KOSTNADSUPPSKATTNING

SKÄRMTAK VID TORGET:

Tak med måtten 5x30m= 150 m² med brutet tak med fall åt båda håll.

7st ståpelare med stålram i taket. Träreglar monteras mellan stålbalkarna.

Taktäckning: takfilt, undertak: träbräder.

Vattenavrinning bör lösas samt ränna/brunn i plattläggningen för att leda bort regnvatten.

Kostnadskalkyl: 40.000 - 60.000€ ex moms

UPPRUSTNING AV BUSSPLAN:

Fyra busshållplatser, perronger byggda med särskilda busshållplatsstöd (kantsten), markstensytor för gående, bussuppställning och godshantering.

Området för bussparken har betongplattor, marksten, bänkar, planteringsytor och träd, ingen terminalbyggnad ingår.

Övriga ytor är asfaltytor. Belysningen består av allmän gatubelysning och belysningspollare.

Preliminär kostnad för en ombyggd bussplan, total ombyggnadsyta ca 2000m², ca 160 000 € ex moms.

Eventuellt trafikstyrning där buss korsar gång och cykelbana bör utredas.

3 st skärmtak enligt föreslagen modell från torget, summa ca 45 000 ex moms

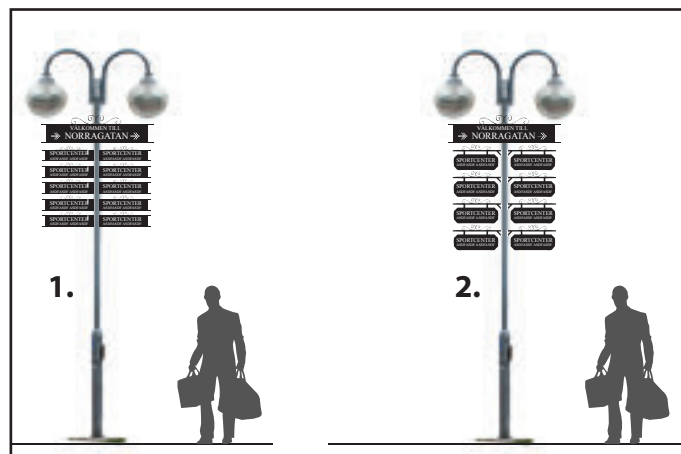
12. KOSTNADSUPPSKATTNING

UPPRUSTNING AV NYGATAN:

Upprustning av Nygatan, sträckan Strandgatan - Torggatan finns med i stadens budget år 2015.

Budgeterad kostnad 150.000€

SAMLINGSSKYLTAR PÅ LYKTSTOLPAR:

1 stolpe med en rubriksskylt och 8st dubbelsidiga skyltar i aluminium (svart) med skuren text (färg samma som stolpe) och utfräst ornament.

Ex. 1: 1680€ ex moms / per lyktstolpe
Ex. 2: 2030€ ex moms / per lyktstolpe

Montering på plats i Mariehamn ingår.

ENHETLIG GATUPRATARE:

Svartmålad metall med rund fot.

Pris per styck: 250 € ex moms

13. DET FORTSATTA ARBETET

Gatugruppen föreslår att programmet genomförs i fyra etapper så att varje fokusområde utgör en etapp. De föreslagna projekten detaljplaneras i samråd med staden och berörda fastighetsägare. Projekten koordineras och marknadsförs av City Mariehamn och finansieras gemensamt av staden, fastighetsägarna och verksamheterna i anslutning till fokusområden.

Vid varje fokusområde uppförs en informationstavla som berättar om projektets innehåll och tidsplanen för dess förverkligande. Målsättningen är att alla projekt är genomförda inom fem års tid.

Som en fortsättning på gatugruppens arbete skall ett fasadprogram tas fram tillsammans med fastighetsägarna. Programmet omfattar förslag på konkreta åtgärder som förbättrar intrycket i gatubilden.

Gatugruppen påpekar att arbetet hittills har kretsat kring uterummen i stadens absoluta centrum, gågatan och dess närområden. För att Norragatan kunde utvecklas till en naturlig utvidgning av det centrala shoppingområdet bör tillämpningen av gatuprogrammet för Norragatan tas fram som en direkt fortsättning på arbetet.

Gatugruppen föreslår att fokusområdet 1, Torggatan utgör den första etappen omfattande punkt 3.2, men även 7.2, gatuskyltningen.

STUDIOÖ

Bild datum: 5. september 2011

STUDIOÖ

En investering för framtiden

